

Mateřská škola a Základní škola Merklín

Školní 320, 334 52 Merklín

tel.: +420 721 640 085 e-mail: info@mszsmerklin.cz

IČO: 709 71 561

www.mszsmerklin.cz

účet školy: 78-3057040277/0100

Program proti šikanování

školní rok 2025/2026

vypracovala: Mgr. Lenka Beštová, školní metodik prevence, září 2025

Program proti šikanování ve škole slouží k vytváření bezpečného a respektujícího prostředí, poskytujícího spolupráci a pomoc. Zaměřuje se především na prevenci šikany a nabízí postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, nepedagogickým pracovníkům, zákonným zástupcům a žákům školy. Tento program je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu školy a vychází z primární prevence sociálně-patologických jevů.

Základní metodické pokyny MŠMT

Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j. 24 246/2008-6

Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 20 006/2007-51

Vymezení základních pojmů

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

Druhy šikany

Verbální a psychická:

- slovní útoky, nadávky
- pomluvy
- ponižování
- vyhrožování
- kyberšikana
(útoky SMS, e-maily, zveřejňování urážlivých materiálů na internetové stránky)

Fyzická:

- fyzické útoky různého charakteru
- ničení a poškozování věcí oběti
- vydírání
- krádeže
- sexuální obtěžování, zneužívání

Kombinovaná:

- kombinace verbální a fyzické šikany
- násilné a manipulativní chování či příkazy

Nepřímou formou šikany je demonstrativní přehlížení žáka či žáků a jejich ignorování.

Stadia šikanování

1.) Zrod ostrakismu

Mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

2.) Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

3.) Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito žáci začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

4.) Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

5.) Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Nastává éra vykořisťování.

Co je a co není šikana

Šikana je každé chování splňující znaky:

- cílené vůči jedinci nebo skupině žáků (oběti)
- záměrem je oběti ohrožit, ponížit nebo zastrašit
- obvykle opakované, často dlouhodobé
- existuje jedinec či skupina, jímž přináší prospěch nebo uspokojení (agresoři)
- oběť se neumí bránit a dlouhodobě trpí

Šikana není:

- jednorázová rvačka
- vyčlenění dítěte z kolektivu,
pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor

Typy agresorů - kdo šikanuje

1.) Hrubý, primitivní, impulsivní, se silným energetickým přetlakem, kázeňskými problémy, narušeným vztahem k autoritě, někdy zapojený do gangů páčajících trestnou činnost

Vnější forma šikanování: šikanuje masivně, tvrdě a nelítostně, vyžaduje absolutní poslušnost, používá šikanování cíleně k zastrašování ostatních.

Specifika rodinné výchovy: častý výskyt agrese a brutality rodičů, jakoby agresoři násilí vraceli nebo napodobovali.

2.) Velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, sevřený, zvýšeně úzkostný, někdy i se sadistickými tendencemi

Vnější forma šikanování: násilí a mučení je cílené a rafinované, děje se spíše ve skrytu, bez přítomnosti svědků.

Specifika rodinné výchovy: časté uplatňování důsledného a náročného přístupu, někdy až vojenského drilu bez lásky.

3.) „Srandista“, optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezřídka oblíbený a vlivný

Vnější forma šikanování: šikanuje pro pobavení sebe i ostatních, patrná snaha vypíchnout "humorné" a "zábavné" stránky.

Specifika rodinné výchovy: nezaznamenána žádná specifika. Pouze v obecnější rovině je přítomna citová subdeprivace a absence duchovních a mravních hodnot v rodině.

Nepřímé/varovné znaky šikanování - žák

- je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- bývá při týmových sportech volen do mužstva mezi posledními
- vyhledává o přestávkách blízkost učitelů
- má-li promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- školní prospěch se náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- má poškozené, znečištěné nebo rozházené osobní věci
- má zašpiněný nebo poškozený oděv, stále postrádá nějaké své věci
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá zvláštní výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- má odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede vysvětlit

Zejména je třeba věnovat pozornost žákům mladším, nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností.

Přímé znaky šikanování - agresor

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet; rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, pronášené nepřátelským až nenávistným, pohrdavým tónem, nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které nemusí být silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout

Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

Škola je odpovědná v souladu s ustanovením § 29 Zákona č. 5651/2004 Sb. (Školský zákon). Je povinná zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro zdravý vývoj dětí pro předcházení vzniku rizikového chování. Každý pedagogický pracovník je povinen řídit se příslušnými pokyny a ustanoveními. Jeho odpovědnost je dána do 31.12.2009 Zákonem č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 167, 168 trestního zákona), od 1.1. 2010 Zákonem č. 40/2009

Prevence proti šikanování

Prevence proti šikaně patří v naší základní škole k hlavní formě boje proti tomuto negativnímu jevu.

V oblasti musí spolupracovat všichni pracovníci školy a zákonní zástupci žáků. Základem pro prevenci šikany a násilí ve škole je Školní vzdělávací program, jehož jedním z cílů je vzájemná spolupráce a komunikace mezi žáky a mezi žáky a učiteli, které vedou k vytváření bezpečného prostředí školy.

Systém primární prevence sociálně patologických jevů je vymezen Směrnicí k primární prevenci sociálně-patologických jevů a rozpracován v Minimálním preventivním programu školy.

Systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků

- pravidelná školení metodika prevence
- vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky vytváření dobrých vztahů v kolektivu
- upevňování zdravých norem chování ve třídách
- zvyšování informovanosti pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování

Realizace prevence na úrovni školy

- v rámci třídnických hodin pracují třídní učitelé se žáky
- problematika je se žáky pravidelně diskutována, je prošetřován i náznak šikany
- každý pedagog je s touto problematikou obeznámen, buď na pedagogické radě nebo na organizační poradě
- třídní učitelé jsou povinni informovat zákonné zástupce o problematice šikanování
- ucelený systém úkolů pro pracovníky školy v oblasti prevence šikany je postupně zapracováván do dokumentů
- zapracování problematiky šikanování do školního řádu, důsledně dbát dodržování školního řádu, případné kázeňské postihy

Prevence proti šikaně:

Ředitelka školy

- podporuje pozitivní vzájemné vztahy mezi žáky a učiteli
- zajišťuje další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky vytváření dobrých vztahů, v podpoře a upevňování zdravých třídních norem žáků jako prevenci šikanování
- zajišťuje další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování
- vytváří systém aktivit školy v oblasti prevence šikanování a násilí, vychází z komplexního pojetí preventivní strategie (Metodický pokyn k primární prevenci sociálně-patologických jevů č. j. 20 006/2007-51 a součást Minimálního preventivního programu školy)
- zajišťuje vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování
- zajišťuje vzdělávání školního metodika prevence
- zajišťuje v souladu s Pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky, zaměří se na prostory, kde by k šikanování mohlo docházet
- zajišťuje, aby pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý školní kolektiv

(zvláště nebezpečná je tendence podceňovat počáteční projevy šikanování)

- ve školním řádu jasně stanovuje pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení
- zajišťuje, aby s Krizovým plánem byli na začátku školního roku prokazatelně seznámeni žáci (zapsáno v třídní knize) a jejich zákonní zástupci (prostřednictvím školního Zpravodaje a webových stránek)
- zajišťuje formy spolupráce s dalšími institucemi při řešení šikany (pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, speciálně-pedagogického centra, orgánem sociálně-právní ochrany dítěte, Policií ČR)
- zajišťuje kontakt se specializovanými institucemi, se kterými škola spolupracuje
- rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami, nebo zda potřebuje externí intervenci a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a Policií ČR
- v případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně-pedagogického centra nebo dalších odborníků (klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů)
- v mimořádných případech doporučí zákonným zástupcům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu
- v mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte

K zahájení práce s rodinou, k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu:

- zajistí informování zákonných zástupců dotčených žáků o vyšetřování šikany

- dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu/provinění, oznámí tuto skutečnost Policii ČR

- oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka
- pokud žák spáchá trestný čin/provinění, popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu
- v případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů
- informuje zákonné zástupce dotčených žáků o výsledcích vyšetřování šikany

Pedagogický pracovník

- seznámí se s charakteristikou šikanování a projevy šikanování
- zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytváří podmínky pro jejich zdravý vývoj a předcházení vzniku rizikového chování (sociálně-patologických jevů)
- předchází šikanování mezi žáky, projevy šikanování neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc
- rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince
- vede důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka
- pomáhá rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka
- zná metody vyšetřování šikanování pro počáteční šikanu i pokročilou formu šikany
- dodržuje výchovná opatření z klasifikačního řádu při potrestání agresorů
- uděluje napomenutí a důtku třídního učitele
- dodržuje v souladu s pracovním řádem dohled nad žáky, zaměří se na prostory, kde by k šikanování mohlo docházet
- podílí se na realizaci Programu proti šikanování (součást Minimálního preventivního programu), zejména na Krizovém plánu, který eliminuje či minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde
- informují-li zákonní zástupci o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodickou prevencí a výchovnou poradkyní, informuje ředitelku školy
- má-li podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodickou prevencí a výchovnou poradkyní, informuje ředitelku školy
- v případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitelku školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitelky školy
- informuje zákonné zástupce dotčených žáků o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže

Krizový plán a postupy při řešení šikanování

Postup pedagogického pracovníka

- 1.) V případě, že přijme od kohokoliv informaci o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodičkou prevence a výchovnou poradkyní, informuje ředitelku školy.
- 2.) V případě podezření na šikanování, zahájí pedagogický pracovník neprodleně vyšetřování šikany, spolupracuje s metodičkou prevence a výchovnou poradkyní, informuje ředitelku školy.
- 3.) V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitelku školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitelky školy.
- 4.) Učitel, případně ředitelka školy, vždy informuje zákonné zástupce o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případě, že se podezření neprokáže.
- 5.) Na pedagogické radě navrhne potrestání agresorů.

Postup ředitelky školy

- 1.) Přijme informaci o šikanování (pedagog, žák, zákonný zástupce či jiný oznamovatel).
- 2.) Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu sama, či zda je potřeba externí intervence, tj. pomoc specializovaných institucí a eventuálně Policie ČR.
- 3.) V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jejích pokynů – v týmu je vždy metodička prevence a výchovná poradkyně.
- 4.) Zajistí informování zákonných zástupců o vyšetřování šikany, případně sama informuje o výsledcích vyšetřování, které řídí.
- 5.) V případě negativních dopadů šikanování na oběť zprostředkuje nebo zajistí zprostředkování odborné péče.
- 6.) V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
- 7.) Pokud dojde k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
- 8.) Oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka.
- 9.) Pokud žák opakovaně páchá přestupky, či se dopustí trestného činu, zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez odkladu.

Doporučené postupy vyšetřování

Počáteční šikana:

- 1.) rozhovor s těmi, kteří na šikanu upozornili a s oběťmi
- 2.) vyhledání vhodných svědků
- 3.) individuální, konfrontační rozhovory se svědky (nikoliv konfrontace oběti a agresorů)
- 4.) zajištění ochrany obětí
- 5.) rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

Pokročilá šikana:

(výbuch násilí skupiny proti jednotlivci či minoritní skupině)

- 1.) překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti/obětí
- 2.) domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování
- 3.) zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
- 4.) pokračující pomoc a podpora oběti
- 5.) nahlášení Policii ČR
- 6.) zahájení vlastního vyšetřování

Spolupráce se specializovanými institucemi a Policií ČR

Při řešení případů šikany je vhodné spolupracovat s následujícími institucemi:

- školství: středisko výchovné péče, speciální pedagogické centrum
- zdravotnictví: pediatr, dětský psycholog a psychiatr, zařízení poskytující poradenskou a terapeutickou péči
- sociální péče: oddělení péče o rodinu a dítě, oddělení sociální prevence

Pokud dojde šikanováním k naplnění skutkové podstaty trestného činu/provinění:

- Policie ČR
- orgán sociálně-právní ochrany dítěte

Postup zákonných zástupců při podezření na šikanování

- 1.) Zákonní zástupci informují na podezření ze šikanování třídního učitele případně pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikanování dochází.
- 2.) V případě, že podezření na šikanu nejsou bezodkladně a uspokojivě řešena pedagogickými pracovníky včetně metodičky prevence a výchovné poradkyně, obrátí se zákonný zástupce s informací na ředitelku školy.
- 3.) V případě prokazatelných projevů šikany se zákonný zástupce může přímo obrátit na ředitelku školy.
- 4.) V případě, že zákonný zástupce není spokojen s postupem školy při řešení šikanování, může se obrátit na zřizovatele nebo podat stížnost na příslušný inspektorát ČŠI.

Spolupráce se specializovanými institucemi

- Pedagogicko – psychologická poradna (PPP)
- Oddělení péče o rodinu a dítě Přeštice, Stod (OSPOD)
- Speciálně-pedagogické centrum Plzeň (SPC)
- Středisko výchovné péče Plzeň (SVP)
- Policie České republiky
- Společnost proti šikaně, tel.: 737 436 120
- Linka bezpečí, tel.: 116 111

KONTAKTY NA PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ A INSTITUCE

Pedagogicko – psychologická poradna Plzeň, pracoviště Plzeň – jih (PPP)

Částkova 78, 326 00 Plzeň – Slovany

tel. 377 468 146 (Mgr. Eliška Kloudová)

poradnajib@pepor-plzen.cz

Speciální pedagogické centrum Plzeň (SPC)

Vejpnická 56, pavilon 7, 318 00 Plzeň – Skvrňany

tel. 377 383 534, 377 308 119 (PaedDr., Mgr. Zdenka Slupská)

spchey@gmail.com

Středisko výchovné péče Plzeň (SVP)

Karlovarská 67, 323 00 Plzeň

tel. 377 538 185, 774 715 262

svpplzen@dduplzen.cz

Odbor sociálně – právní ochrany dětí Přeštice (OSPOD)

Husova 465, 33401 Přeštice

tel. 379 304 530, 778 474 876 (Zdeňka Bártová, DiS.)

bartova@prestice-mesto.cz

Odbor sociálně – právní ochrany dětí Stod (OSPOD)

Sokolská 566, 333 01 Stod

tel. 379 209 440 (Martina Berková, Bc.DiS.)

berkova@mestostod.cz

Centrum adiktologické prevence Plzeň (CAP)

Tylova 707/20

301 00 Plzeň

tel. 377 421 034

managemet@cap-plzen.cz

Policie České republiky, Obvodní oddělení Stod

Hradecká 320

333 01 Stod

tel. 974 901 107

px.oo.stod@pcr.cz

Linka bezpečí

tel. 116 111

Tísňová volání:

Hasiči 150

Záchranka 155

Policie 158

Tísňová linka 112